

Nr 24.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring av 3 § 3 mom. lagen om folkpensionering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 18, vilken behandlats av andra lagutskottet, ha herrar *Jonsson* i Järvsand och *Andersson* i Alfredshem hemställt, »att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering fr. o. m. den 1 juli 1951 skall ha ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

3 §.

1 mom. Rätt till — — — sextiosju år.

2 mom. För tid — — — saknad ledsyn.

3 mom. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i 2 mom. sägs varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag.

3 mom. *Kan sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan, som i 2 mom. sägs, utan att anses varaktig, antagas bli bestående minst ett år, skall därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag.*

4 mom. Änka, som — — — femtiofem år.»

Motionärerna ha vidare hemställt, att, därest skäl ansåges föreligga att bibehålla tidsbestämmelsen bakåt som villkor för sjukbidrag, möjligheten att slopa ordet »oavbrutet» i ifrågavarande lagrum undersöktes.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för dessa yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från pensionsstyrelsen.

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 9 saml. 2 avd. Nr 24.

Enligt 3 § 2 mom. ovannämnda lag utgår för tid före fyllda sextiosju år folkpension i form av *invalidpension* till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som nyss sagts varit *oavbrutet* bestående *minst ett år* och kan den, utan att anses varaktig, antagas bliva bestående ytterligare avsevärd tid, skall, enligt 3 § 3 mom., därunder utgå folkpension i form av *sjukbidrag*.

Enligt 27 § *lagen om allmän sjukförsäkring* utgår sjukpenning vid varje sammanhängande sjuklighetstillstånd för i princip högst sjuhundratrettio dagar. Vid tillämpningen av denna bestämmelse skall sjukdomsfall, som inträffar under tid för vilken sjukpenning utgives eller inom nittio dagar efter den sista dag för vilken sjukpenning utgivits, räknas såsom samma sjukdomsfall som det tidigare fallet. Enligt lag den 8 december 1950 har ikraftträdandet av *lagen om allmän sjukförsäkring* uppskjutits tills vidare.

Socialvårdskommittén uttalade i sitt i november 1945 avgivna betänkande (SOU 1945:46), innefattande utredning och förslag angående lag om folkpensionering, vilket betänkande ligger till grund för *lagen om folkpensionering*, i fråga om villkoren för erhållande av sjukbidrag bland annat följande:

»Uppenbarligen kan det ibland förhålla sig så att, därest en person söker folkpension i början av ett sjukdomstillstånd, nedsättningen av hans arbetsförmåga kan bedömas bli så långvarig, att han bör äga rätt till invalidpension, under det att bedömandet skulle bli ett annat, därest han väntat två år, d. v. s. till dess sjukhjälpstiden från sjukkassan gått till ända, med att söka pension. I sistnämnda fall kanske den återstående tiden av arbetsoförmåga eller nedsatt arbetsförmåga bedömes till allenast ett år eller ännu kortare tid. Den omständigheten, att vederbörande väntar med att söka folkpension till dess sjukhjälpstiden gått till ända, bör dock icke försätta honom i ett sämre läge, än han skulle ha varit, därest han tidigare sökt folkpension.»

Kommittén föreslog, att i dylika fall en tidsbegränsad pension, benämnd sjukbidrag, skulle kunna utgå. Sådant bidrag borde även kunna utgå i andra fall, där nedsättningen av arbetsförmågan visserligen kunde antagas bli relativt långvarig men där den ej kunde anses såsom varaktig eller det vore ovisst huruvida den vore sådan. Emellertid borde enligt kommitténs mening tämligen stränga fordringar uppställas i fråga om varaktigheten av arbetsförmågans nedsättning även för utgivande av sjukbidrag.

Kommittén anförde härom vidare:

»Det kan nämligen icke vara lämpligt att för utgivande av hjälp under allenast en eller annan månad verkställa den ingående prövning, som bör

erfordras för beviljande av folkpension. Om sjukbidrag beviljades vid kortare tids nedsättning av arbetsförmågan än ett par år, skulle folkpensioneringen vidare komma att i viss mån tjänstgöra såsom en sjukförsäkring vid sidan av den allmänna sjukförsäkringen. Särskild risk härför skulle föreligga, om folkpension kunde utgå redan från början av tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, vilka icke kunna anses såsom varaktiga. I dylika fall bereder det ofta avsevärd svårighet att bedöma huru länge arbetsförmågans nedsättning kan antagas komma att bestå, förrän densamma varit bestående viss tid. Kommittén har därför såsom villkor för rätt till sjukbidrag uppställt dels att nedsättningen av arbetsförmågan vid ansökningstillfället varit oavbrutet bestående minst ett år samt dels att nedsättningen utan att kunna anses varaktig dock kan antagas komma att bestå ytterligare avsevärd tid. Rörande tolkningen av uttrycket »avsevärd tid» må nämnas att kommittén förutsatt att rätt till sjukbidrag allenast skall föreligga, där nedsättningen av arbetsförmågan kan antagas bestå minst två år, av vilken tid ett år eller möjligen något mera får avse tid före ansökningstillfället. Dessa villkor kunna i undantagsfall leda till att en lucka uppkommer mellan hjälpen från sjukförsäkringen och hjälpen från folkpensioneringen. Detta förhållande torde i praktiken knappast bli av betydelse, särskilt som sjukförsäkringen i princip fordrar total arbetsoförmåga under det att för rätt till sjukbidrag allenast erfordras med två tredjedelar nedsatt arbetsförmåga.»

I proposition nr 220 till 1946 års riksdag, varigenom förslag till förevarande lag om folkpensionering förelades riksdagen, uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, i fråga om villkoren för erhållande av sjukbidrag, att man möjligen kunde hysa någon tvekan om det berättigade i kommittéförslaget fordran på att nedsättningen i arbetsförmågan skulle ha varit bestående ett helt år innan rätt till sjukbidrag inträdde. I avbidan å verkningarna av de ifrågavarande bestämmelserna ansåg departementschefen sig dock böra följa kommittéförslaget i denna del.

Pensionsstyrelsen erinrar i sitt över motionen avgivna yttrande till en början att, såsom motionärerna framhållit, nackdelar föreligga med nu gällande lydelse av 3 § 3 mom. folkpensioneringslagen, samt anför vidare:

En mycket stor del av dem som söka sjukbidrag torde vara personer lidande av olika slag av tuberkulos, främst då lungtuberkulos. Med de nya behandlingsmetoderna på detta område torde det vara synnerligen svårt, i många fall till och med ogörligt, att redan i början av sjukdomsförloppet, innan vård och behandling påbörjats eller resultaten därav hunnit visa sig, uttala sig om huru länge den höggradiga nedsättningen av arbetsförmågan kommer att bestå. Sedan ansökningen bifallits och sjukbidraget börjat utbetalas, tillfrisknar måhända pensionstagaren rätt snart och börjar arbeta — vården och behandlingen, som kanske påbörjats först efter det att läkarutlåtandet utfärdades, visa sig måhända ha haft ett gynnsammare resultat än vad man vid insjuknandet beräknade. Arbetsförmågan visar sig då efteråt ha varit höggradigt nedsatt under måhända blott 5—6 månader eller ännu kortare tid, vadan sjukbidrag ej alls skulle ha utgått. Vad nu anförs angående tuberkulosfallen, torde i ej ringa utsträckning vara tillämpligt även på andra sjukdomstyper, som föranleda sjukbidragsansökningar. Fall av

ovan beskriven art kunna givetvis inträffa någon gång även med nuvarande utformning av sjukbidragsbestämmelserna, men det är sannolikt, att antalet sådana fall kommer att högst avsevärt öka, om motionärernas förslag om att slopa hela karenstiden genomföres. Likaledes torde man då kunna vänta sig en ej oväsentlig ökning av antalet avslagna sjukbidragsansökningar. Sjukbidrag torde nämligen ofta komma att sökas på tämligen lösa grunder för varjehanda rätt snart övergående sjukdomar. Antingen sjukbidrag, på sätt nyss nämnts, felaktigt beviljas med ty åtföljande förluster för stat och kommun eller sjukbidragsansökningar i vidgad omfattning avslås, ökas för övrigt pensionsstyrelsens arbetsbördan utan att någon motsvarande samhällsvinst göres.

Med hänsyn härtill anser sig pensionsstyrelsen ej kunna förorda det av motionärerna föreslagna borttagandet av hela karenstiden. Däremot anser styrelsen skäl föreligga för att minska densamma från nuvarande ett år till sex månader. När sex månader med höggradig nedsättning av arbetsförmågan förflutit, torde man vanligtvis med rätt stor säkerhet kunna förutsäga, huru länge nedsättningen av arbetsförmågan kommer att vara; den sjuke har då i regel erhållit vård och behandling under en ej alltför kort tid, så att resultatet därav har hunnit visa sig. Rätt till sjukbidrag skulle alltså föreligga, när en höggradig nedsättning av arbetsförmågan kunde antagas bestå minst ett år och sex månader, av vilken tid sex månader eller möjligen något mera finge avse tid före ansökningstillfället.

Vad angår motionärernas alternativa förslag om att slopa ordet »oavbrutet» i 3 § 3 mom. folkpensioneringslagen, får pensionsstyrelsen framhålla, att styrelsen i sin praxis ej tolkar detta ord alltför strängt. Sjukbidrag brukar beviljas, därest förutsättningarna i övrigt härför äro för handen, även om i den höggradiga nedsättningen av arbetsförmågan under karenstiden funnits avbrott på ett par månader. I praktiken är det alltså blott mera avsevärda perioder av arbetsförmåga under karenstiden, som utesluta från rätt till sjukbidrag. Även med styrelsens nyssnämnda praxis härvidlag kunna givetvis olägenheter uppkomma av kravet på att arbetsförmågan skall ha varit oavbrutet nedsatt. Genom den minskning av karenstiden från ett år till sex månader, som styrelsen förordar, torde emellertid nackdelarna av en fordran på oavbruten nedsättning av arbetsförmågan i väsentlig mån försvinna.

Under återopande av vad sålunda anförts, får pensionsstyrelsen, som finner sig icke kunna tillstyrka någon av de i motionen föreslagna ändringarna av 3 § 3 mom. folkpensioneringslagen, för sin del förorda, att uttrycket »ett år» i lagrummet utbytes mot »sex månader».

Den föreslagna ändringen borde enligt pensionsstyrelsens mening träda i kraft den 1 juli 1951.

Utskottet. På grund av att lagen om allmän sjukförsäkring icke såsom ursprungligen avsågs trädde i kraft vid samma tidpunkt som lagen om folkpensionering kommo, såsom motionärerna framhållit, bestämmelserna om rätt till sjukbidrag i sistnämnda lag att bliva förenade med vissa icke helt tillfredsställande verkningar. Med hänsyn härtill och då ikraftträdan-

det av lagen om allmän sjukförsäkring genom lag den 8 december 1950 uppskjutits till tidpunkt, som av statsmakterna framdeles skall bestämmas, finner utskottet starka skäl tala för en uppmjukning av de tämligen stränga villkor, som för utgivande av sjukbidrag uppställts i fråga om varaktigheten av arbetsförmågans nedsättning.

I motionen har föreslagits, att en dylik uppmjukning i första hand måtte ske genom sådan ändring av 3 § 3 mom. i lagen om folkpensionering, att sjukbidrag kan utgå redan från början av tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, vilka utan att kunna anses varaktiga dock kunna antagas bestå minst ett år. Om en sådan lagändring genomfördes, skulle otvivelaktigt de av motionärerna påtalade verkningarna av de nuvarande bestämmelserna undanröjas. Å andra sidan torde det, såsom pensionsstyrelsen i sitt över motionen avgivna yttrande närmare utvecklat, bereda avsevärda svårigheter att redan i början av ett sjukdomsförlopp avgöra hur länge den höggradiga nedsättningen av arbetsförmågan kommer att bestå. Härtill kommer att den av motionärerna föreslagna ändringen, såsom pensionsstyrelsen i sitt yttrande påtalat, även ur administrativ synpunkt förefaller mindre lämplig. Utskottet anser sig med hänsyn härtill icke kunna tillstyrka, att karenstiden helt slopas.

Däremot finner utskottet i likhet med pensionsstyrelsen skäl föreligga för en minskning av karenstiden från ett år till sex månader. Även om en sådan åtgärd icke är ägnad att helt undanröja de olägenheter, som äro förknippade med nuvarande bestämmelser om rätt till sjukbidrag, torde den dock innebära en förbättring i förhållande till dessa. Några olägenheter av den art, som skulle uppkomma, därest karenstiden helt slopades, synas icke därigenom behöva befaras.

Vad angår motionärernas alternativa yrkande, att ordet »oavbrutet» i förevarande bestämmelse måtte slopas, framgår av pensionsstyrelsens yttrande, att styrelsen i sin praxis ej tolkar detta ord alltför strängt. Vidare torde vissa av de olägenheter, som äro förenade med fordran på oavbruten nedsättning av arbetsförmågan, komma att undanröjas genom den av utskottet förordade minskningen av karenstiden. Utskottet anser med hänsyn härtill skäl ej föreligga för en lagändring i enlighet med nämnda yrkande.

Den av utskottet här ovan förordade minskningen av karenstiden med sex månader kommer otvivelaktigt att medföra en viss ökning av kostnaderna för sjukbidragen. Med hänsyn härtill och då anslagen för budgetåret 1951/52 avseende bidrag till folkpensioner m. m. samt indextillägg å folkpensioner redan varit föremål för riksdagens prövning bör enligt utskottets mening den erforderliga lagändringen icke redan nu vidtagas, utan bör frågan lämpligen av Kungl. Maj:t upptagas till förnyad prövning.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 18, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till omprövning företaga spörsmålet om en minskning av karenstiden för rätt till sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering samt för 1952 års riksdag framlägga de förslag, som därav kunna föranledas;

B. att motionen, i den mån den icke besvarats genom vad utskottet ovan under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 april 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Forslund, Hallagård, Sten, Wistrand*, Sunne, Nils Elowsson, Uhlén och fru Svenson*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Hellbacken, fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem och fru Sjöstrand.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.